

TELEGRAFUL ROMAN.

Telegrafulu eșe de două ori pe săptămână: joi și Duminecă. — Prenumeratiunea se face în Săbiu la espeditură foiei; pe afară la c. r. poste, cu bani gață, prin scrisori francate, adresate către espeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Săbiu eșe pe anu 7. fl. v. a. ear pe o jumătate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei și pen-

Nr. 64. ANULU XII.

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Săbiu, in 16/28 Augustu 1864.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litero mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Diet'a transilvana.

Siedinti'a din 16/28 Iuliu 1864.

(Desbaterea asupr'a institutului Regalistilor.)

Dupa citirea protocolului in limb'a româna, dupace Buda k er predă o petitiune a comunei Orhei: de a nu fi anesata la Naseudu, ci la municipiulu Săbiului, Pres. comunica rogarea comitetului de petitiuni: că petitiunea Braneniloru, predada prin Puscariu, sa se dea comitetului, ce are a preconsultă propunerea lui Obert și Br. Bedeus, privitoare la scaderea tempului de militatu. Puscariu staruiesce, a se redă petitiunea comitetului de petitiuni; dar in fine se decide a se dá comitetului pentru anii de milită.

Urmandu la ordinea dñei totu desbaterea asupr'a § 3 din proiectulu comitetului, *)

regalistulu Dr. Teutsch e in scrisu că celu d'antăiu oratoru. Dupace densulu espune statulu cestiunei, și dupace demustra, ca esista 2 partide, dintre cari un'a apera continuitate a dreptu, precum a fostu inainte de 1848, ear cealalta a scrisu pe flamur'a sea autonomi'a, din carea cădoue riori s'au derivatu apoi doctrinarismulu și radicalismulu: se marturisesce pre sine partinitoriu alu călei midilocie, alu „medium tenere beati.“—Apoi trecendu la obiectu insusi, crede, ca pentru de a cunoșce o institutiune de ale presintelui, trebuie sa cunoșcemu mai nainte trecutul aceleia. Trecutul acest'a ne spune, ca reprezentanti'a in diet'a transilvana s'a basatu pre principie natiunale; căc ide și la diet'a conchiamata de regele Andreiu III. au fostu adunati „universi Nobiles, Saxones, Siculi et Olachi“, totusi mai tardiu vedemu numai 3 natiuni in Transilvani'a, dupa ce Români nobili din comitate se amalgamara cu nobilii magiari, immultindu sîrurile acelor'a. Acést'a o pôte dice chiaru și despre celu mai mare barbatu alu secululu XV, despre Ioann Hunyadi, pre carele regele Sigismund într'o diploma din a. 1437 lu numesce Iohannes Oláh, filius quondam Vojk de Hunyad. Uniunea din a. 1542, incheiata intre Nobili, Secui și Sasi, și carea este fundamentulu de statulu alu Transilvaniei pâna in diu'a de astadi, au strinsu și mai tare sistem'a de 3 natiuni. In atari impregiurări institutulu regalistoru aveá loculu seu; căci acelasi art. 1 alu bullei de auru din a. 1222, care oblega pre regele a tiné dieta in totu anulu, cuprinde și aceea, că Nobilii sa póta veni liberi ladiete. In fine din acestu dreptu se facu datorintia, și astfelu institutulu regalistoru a fostu o immultire nu a puterei regimului, ci a acelu poporu, dintru alu căru sinu esira. La anulu 1733 au fostu 114 regalisti, la a. 1761 au fostu 63, la a. 1769/1 au fostu 140, in fine la a. 1841 intre 310 membri dietali au fostu 152 regalisti și numai 96 deputati, va sa dica de vreo reprezentatiune dupa principie constitutiunale aici nu pôte fi vorb'a. Deci nou influinti'a regimului o-a maritu acestu institutu, ci influinti'a unei natiuni asupr'a celorlalte natiuni, și influinti'a unei stări asupr'a tuturor celorlalte stări. Ear unde interesele acestei natiuni mergeau in contr'a intereselor regimului, acolo se vede din acte, incatrâu bateá ventulu. Trupele acestorfelu de diete erau apoi legile, prin cari nobilii gramadeau pe lângă sine totu numai drepturi și folose, ear pe lângă poporu tôte sarcinele și datorintiele. Intraceea tempulu nu lamuri și in acéstă privintia ideile, și inca in diet'a dela 1841 dise unu regalistu: „Noi regalisti nu suntemu deputati ai regimului, nu suntemu reprezentanti ai aristocratiei, ci veghiatori independinti, alesi de principele, ai constitutiunei, carea suntemu datori a o aperi, ori de unde aru veni atacuri asupr'a-i; și acéstă demnitate a noastră aduce cu sine, că la tóta intemplantia sa ne conservămu acéstă independintia.“ Insa

*) A se vedé proiectulu de lege in nr. 57—59 alu „T. R.“ Red.)

nu numai din partea regimului, precumu s'a disu dreptu imputare adeseori in dñele din urma, ci și din partea poporului se potu face incercări de atacuri nedrepte asupr'a fundamentelor ori cărei constitutiuni adeverate; de aceea este o fericire mare, deca avemu o institutiune, menita a tiné cumpen'a de amendoue părțile. O astfelu de institutiune vede densulu in institutulu regalistoru, și in acéstă credintia va votă pentru conservarea acestui institutu, cu atât'a mai vertosu, căc din nobilitatea cea vechia a stărei și a nascereii s'a formatu o nobilitate a spiritulu, și căci coróna-si reserva dreptulu de a chiamá barbati, cari escelleza prin possessiune, inteligintia, prin merite pentru sciintia, și arta biserica, tronul și statulu, asiá dara pentru cele mai sante și mai nobile interese, cari nu suntu numai interese ale regimului ori ale corónai, ci in asemenea mesura și interese ale poporului. „Deci fiindu institutulu regalistoru o parte intregitoare a dreptulu de statulu transilvanu; fiindu problem'a noastră reform'a și desvoltarea in intiesulu constitutiunei fundamentale a imperiului intregu; avendu proiectulu regimului caracterulu acestei reforme in modulu celu mai nobilu, și adaugendu la reprezentanti'a cea noua séu venitóre a țierei noastre unu organu nou plinu de viétia — precum sum și convinsu, ca organulu acest'a numai pân' atunci va traí și va poté traí, pâna candu va stá pe a ceste principie,—de aceea votezu pentru proiectulu regimului dupa cum la tecstatu propunerea maiorității, și anume din tôte acele motive, cari parte se desfasiurara inca in siedinti'a premergatore; votezu pentru testulu neschimbatu alu respectivei propuneri a comitetului, esceptandu aline'a 1., unde numerulu (deputatiloru) aru fi sa se lase afara negresitu. — Domniloru! Inalt'a casa au ajunsu la unu punctu insemnatu alu desvoltărei constitutiunei; alegerea sta in mân'a eii. Eu sum convinsu, ca ea va face alegerea sea astfelu, că sa nu se realizeze la noi cuventulu unui vechiu intieptu și poetu, carele dice: „Cu tôte te face cunoscutu tempulu, imbetranitoriulu, și eata ca inca nu nvetiasi, a fi intieptu!“ (Bravo! vivace!) Binder desfasiurându și densulu statulu cestiunei din punctulu seu de vedere, și espunendu diferinti'a și consunanti'a intre votulu minorității și alu maiorității, crede, ca este de lipsa a face o reprivire in trecutul dietelor transilvane și astfelu a adauge la cele ce s'au disu dejá cam urmatorele: In diet'a Transilvaniei nainte de 1848 aveau locu: Guberniulu reg., Tabl'a reg., regalistii, comitii supremi și judii reg. ai comitatelor și scaunelor secuiesci și fôrte putini deputati. Deca s'au imputatu proiectulu comitetului burocratismu, apoi ce sa se dica ôre despre legea dietala dinainte de 1848! Acolo au fostu multu predominitoare potestatea burocratica. Acést'a dela 1848 incôce s'a schimbatu, devenindu indreptatiti și aceia, cari mai nainte n'avusera drepturi. A aduce cerintiele tempului vechiu cu ale tempului nou la consunantia, fusese problem'a conferintieloru dela Belgradu din a. 1860, adeca crearea unei legi dietale, in urm'a căreia și cei fosti neindreptatiti sa intre in drepturile celoru fosti indreptatiti. Conferintiele acelea in sa remasera fără rezultatulu doritu, și astfelu regimulu trebui elu insusi sa ia in mâna obiectulu acest'a pré importante, care apoi l'a și decisu in modu fôrte liberalu și perfectu. Regimulu s'a restrinsu pre sine insusi, abdicandu de drepturile sele avute, și n'a chiamatu la dieta pre capii municipieloru, pre Guberniulu și Tabl'a reg., ci a datu voia poporului in tregu din comitate, scaune și districte, a lege deputatii sei din ori ce stare, legandu dreptulu de alegere numai de ôre care censu. Numerulu regalistoru celu mai nainte nedetiermuru, regimulu insusi l'a redusu la 40; a merge de astadata mai departe, crede, ca diet'a n'are cauza. Mincritatea au adusu motive in contr'a institutului regalistoru, un'a in sa, și inca un'a din maximele principale in viétia constitutională, minoritatea o a trecutu cu vederea: ca adeca

constituțiunea cea veche a unei țierei nu se poate privi că n tabula rasa, și țiera nu se poate guvernă după teorii; ci din constituțiunea veche trebuiesc rezervate cele bune și necesare, și sterse numai cele ce au devenit rele. Institutul regalilor însă încă nu s'au aretat reu. Și deca parintii nostri n'au condamnat institutul regalilor peste totu, ci au staruit numai pentru împunerea membrilor regalilor: noi încă să remanem pe lângă această continuitate de dreptu. Apoi combate pre reprezentatele regimului, care a trecut prestre nrulu de 40, de ceea ce densulu forte s'au spariatu. Nici argumentele aduse de Koronk'a nu l'au convinsu despre necesitatea și folosulu institutului regalilor. Mai departe la înspăimântările cu democrația și celelalte, facute de Fogarasy, observa, ca nici în dieta nici în Trannia nu este democrația. Cei nu vomu, să domnească demulu (mass'a poporului); acéști'a nu vomu. (Bravo!). Noi vomu, că să domnească Imperatul. (Bravo!). Dar și aceea vomu, că Imperatul, după dis'a Imperatului Iosifu, să nu aiba între supușii sei o multime de Imperației. Vomu, că nobilulu și proprietariulu mare să se pogore în sîrulu cetățienilor statului. Apoi combate negațiunea, ce există încă între marginele coronei ungurești, și carea merge într'acolo, ca unii domni aru vrea să fie și mai departe Imperației. Densulu recunoște meritulu celu mare alu minorității, carea au efaptuitu prin votulu seu, încatu diet'a nu va trece prestre nrulu de 40 regalisti. Despre fiintia institutului modernu alu regalilor a vorbitu Dr. Teutsch, nu va să mai vorbească și elu. „Nu e numai nobilimea, carea va fi reprezentata între regalisti. Dar nici eschisa să nu fie; din contra, domniloru, eu sum de aceea convicțiune, ca o stare, ce există în țiera, nu poate fi ignorata; sum de parere, ca ea trebuie să fie reprezentata aici, și ca n'aru fi interesulu nostru, când n'aru fi reprezentata. Noi dorim, că să fie reprezentata; dar, domniloru, că nobilimei că aristocrația cum poate ea veni la dieta? Că proprietarime mare o potemu induce în alegeri, că nobilime n'o putem; căci nobilimea numai în monarchia are însemnătate, în alta forma de statu n'are locu. Și ce va să dica acéști'a? Ca nobilimea numai atunci are însemnătate, deca se grupéza împregiurulu tronului; nefacendu o acéști'a, nesocotesce principiulu aristocrației și nu merita reprezentare și considerare. CREDU DARA, CA E CU DREPTULU, CĂ NOBILIMEA CĂ ATARE NUMAI PRIN CORONA SA SE CHIAMÉ IN DIETA. Coronei compete apoi firesce, de a chiamá lângă nobilime și pre acei barbati în dieta, cari se egaléza cu nobilimea prin possessiune, inteligentia, esperintia în afacerile publice, merite pentru tronu și statu, biserică, sciintia și arta; căci, domniloru, multiamita lui Ddieu, amu ajunsu în desvoltarea vietiei poporeloru la atât'a, încatu nu numai nobilimea și-pote castigá aceste merite mari. — În întielesulu acéști'a dar votezu eu după votulu majorității pentru proiectulu regimului, accentuandu încă, ca pentru unu numeru nedeterminatu de regalisti, cu privire la statu și la binele statului, nu me potu resolvá. (Bravo!).

Reprezentatele regimului I a k a b apera asertele sele contr'a lui Binder și Schuler—Libloy.

B a l o m i r i reproba vorbirile cele lungi istorice ale lui Teutsch și Binder, ilustréza posițiunea sea, în urm'a căreia e în contr'a institutului regalilor și nu și pentru votulu minorității.

S c h n e l l consimte cu Teutsch și Binder: a se priimi § 3 alu votulu majorității, lasandu-se afara nrulu 125 din aline'a a).

B o l o g ' a cere cuventu, pentru de a face lui Budacker o observare personala. Budacker disese între altele, ca la judecatoriile transilvane se sprijinesce dreptulu ocupațiunei celei d'antăiu, Bolog'a că judecatoriul se simte atacatu prin aceste cuvinte la onorea sea, carea-i este mai scumpa decâtu ori ce pelume. Cuvintele lui Budacker le declara a fi vorbe góle și cu intențiuni malitiose, și nu va încetá ale declará de atari, pâna cându Budacker le va dovedi.

P r e s i e d. esprime parerea sea dereu, ca se facu astfelu de vorbe, și róga pre oratori a remané strictu pre lângă obiectu.

A l e s s. B o h a t i e l u: Inaltu presidiu! §-ulu care e obiectulu desbaterei presinte, e celu mai însemnatu §. din proiectulu de lege, ce sta astadi înaintea noastră. Acestu §. e fundamentulu legii întregi. Dela deslegarea lui, aterna multu deslegarea dreptulu publicu alu patriei noastre. Preste (dór: la Red.) acestu §. s'au facutu dóne propuneri, un'a prin comisiunea dietale, alt'a prin minoritate. În operatulu comisiunei dietale, se sustine principiulu de statu în privintia componerei dietei transilvane sustatoriu pâna acumu în patri'a noastră, adeca după principiulu priimitu de comisiunea dietale are de a constá diet'a din regalisti conchiamati prin Domnitoriul și din deputatii poporului. Cându aru stá la ordinea dilei a face o lege nouă, cându aru fi desvoltatu mai pe deplinu acestu prin-

cipiu alu reprezentantei intereselor în operatulu minoritatei, atunci și eu asiu priimi principiulu adoptatu de minoritate. Dupăce înse chiamarea acestei adunantie nu este a formá, cum se dice romanesce, din pajisce lege nouă de reprezentantia; dupăce nu avemu date secure despre deosebitele interese din patria, dupăce avemu o lege de reprezentantia în comitate după interese, și dupăce vedemu, ca nici acolo, precumu nici în operatulu minoritatei, nu-su reprezentate tóte interesele egale: asiá în legea ce o avemu nu e nici o proporțiune, nu e nici o cheia secură; pentru aceea cu atâtu mai pucinu nu potu partini proiectulu minorității. Eu nu voiescu, că legea să se compuna pre temeulu acéla, ca ce nici nu aflu tempulu potrivit, pentru de s'au și provocatu mai multi membri ai înaltei case pre (dór: la Red.) bancele góle la o întrebare secundaria, cum a fostu de exemplu hereditas siculica, cu atâtu mai tare trebuie să ne provocámu acumu, cându e sub pertractare legea fundamentale, eu nu voiescu că „per incidentem“ să se otarésca asupra unei legi asiá de delicate. Asiá dara me dechiaru pentru propunerea comisiunei și sustinu principiulu de regalisti. Nu asiá înse precum au voitu unii dintre vorbitori a-lu sustiené: adica regalisti să se póta chiamá fără de numeru detiermuru; fără eu sustienu principiulu asiá, după cum s'a primitu de comisiune, ad. unu numeru otaritu și încă numerulu de 40, ce se afla în proiectulu regimului. Dupăce însă mai încolo nu se potu ignorá mai multi factori, cari au figuratu de seculi în patri'a noastră, ad. deosebitele naționalități și deosebitele confessiuni, dupăce scim din istoria trecutului, ca de câte ori au apesutu o națiune ori confessiune pre cealalta, totu deun'a s'au nascutu cele mai dureroase frecări între naționalități, și totu deun'acu daun'a binelui publicu. Spre încungiurarea acestoru frecări, vedu în tóte legile patriei, și însusi în articolulu 11 din 1791 principiulu naționalității, vedemu principiulu de confessiuni, în care și despre deputati se dice, ca alegerea să fie cu privire la confessiuni.

Acéști'a se dicea atanci, cându se alegea din fia-care jurisdicțiune doi deputati comulative. Astadi însă numerulu alegerilor se întempla după cercuri. Eu dorescu că acestu principiu să fie reprezentatu în denumirea regalitoru. Cu aceste mi-amu descoperitu parerea despre obiectulu ce sta la ordinea dilei.—(Apoi va să facă unele observări în urm'a celorlora dese de Bolog'a, dar nu i se dá cuventu.)

B r e c h t, după ce mai multi escelinti oratori au vorbitu atâtu de pe largu asupra acestui obiectu, se alatura la votulu majorității, respective alu regimului. Dar se simte datoriu, a esprime recunoscinti'a sea votulu minorității.

B u d a c k e r cere cuventulu, pentru de a răspunde lui Bolog'a; pres. însă nu i-lu dá, ci repetesce rogările sele: de a nu se face atacări personale și de a nu se priimi în desbatere elemente straine.

Cuventulu finalu se da referintiloru O b e r t și M o g ' a, dintre cari celu d'antăiu apera în cuventu mai lungu și întreruptu adeseori da aprobări și aplause operatulu minorității, și anume stergerea regalitoru și reprezentatiunea intereselor, în fine se învoiesce a se pune în pct. 7 și 8 din § 1 alu minorității în locu de directorii academiilor din Sabiu și Clusiu: deputati alesi de corpulu professoral alu acestoru academiilor, ear în pct. 12, în locu de possessiuni mari să se dica: Cei ce răspundu mai multa contribuțiune.

L a v o t a r e numerulu deputatiloru din aline'a a) se lasa afara;

aline'a b) se priimesce după testulu comitetului cu amendementulu lui Popovicu;

L a a l i n e ' a 3 se însinua la cuventu Fogarasy și Obert; pres. însă sustine, și diet'a apróba, ca la desbatere a fostu § 3 întregu; deci deca n'a vorbitu cineva și la aline'a 3, acéști'a nu e vin'a altui'a, fără lui propria.

Cu aceste și aline'a 3 se priimesce, și desbaterea asupra institutului regalitoru ce tinuse 4 siedintie lungi și n-focate, cu acéști'a se terminá.

Cuventulu deputatulu Puscariu

în siedintia dietala din 15/27 Iuliu 1864. *)

Domnule Presidinte! La obiectulu dilei și anume la §ulu 3 s'au vorbitu din tóte părțile destulu de largu, încatu mie putinu —mi remâne a mai adauge; și deca s'au vorbitu multu și multe, întru adevéru obiectulu acéști'a o au și meritatu, pentruca paragrafulu acéști'a este fundamentulu întregi legi, ce ne sta înainte, și pertractarea asupra lui este asiá dicendu o desbatere generala, și de aceea cu tóte ca avemu sa desbatemu numai în specie unu paragrafu, trebuie sa ne estindemu cu cuventările noastre și în generalitate. Cu tóte aceste, Dloru, eu nu voiu a alunecá de a discutá despre ob-

*) Cu acéști'a ne mplinim promisiunea data în nr. din urma. Red.

iectulu acest'a per longum et latum, pentruca despre o parte cum amu disu s'au discutat destulu, cara de alta parte mi e frica, ca slobodindu-me si eu in teoria si consecuintie practice, coleg'a meu Dlu Schuler me va chiama iara la esamenu (Haritate.) si eu amu datu odata esamenu tocm'a la academi'a din Sabiu.

Mai incolo mi-ar fi frica, ca slobodindu-me intro discussiune nemarginata, me voiu pomeni odata ca ni-amu acatiatu de obiecte, ce nu suntu la ordinea dilei, d.e. la acte procesuali ce nu ne s'au inainte, s. a. dupa cum i s'au intemplatu acest'a Dlui dep. Budacker. Eu me voiu restringe a recapitulá desbaterea pe scurtu cátu se póte, ca totu meritulu discussiunii se întorce pe lánge aceea intrebare, ca sa fia o reprezentantia a poporului séu o reprezentantia de interesse. (Asiá e!)

Eu, Dloru, stimedia tendinti'a, care o au avutu minoritatea, stimedia si pretiuescu cugetulu curatu, din care purcede referintiele ei, in sa, dupa cum amu disu si la desbaterea generala, operatulu minoritatii celu de altu felu cu mare studiu elaboratu, nu e operatu asiá de norocosu, cá sa multiamésca cátu de putinu asteptările nóstre. Pentruca, déca minoritatea comisiunii si-au luat u altu principiu, care nu se afla in proiectulu regimului, adeca principulu reprezentantiei interesselor, atunci ea trebuiá sa fáca o lege perfecta, care sa multiamésca tóte interessele tieriei, pecandu noi vedemu, ca operatulu comisiunii in privinti'a acest'a este cu totulu neperfectu. Mai antáiu, ca nu tóte interessele suntu reprezentate,

a 2-a ca nu suntu dreptu reprezentate;

si a 3-a nici e proportiune intre clasele de reprezentantia.

Asiá vedemu, ca multe clase s'au reprezentatu aci in mesura pré mare si de repetite ori; de exemplu: „Der grosse und kleine Grundbesitz“, negociatorii si industriarii cá orasieni si iarasii orasieni cá „Handels-und Geverbekammer.“

Noi vedemu, ca aceste cuvinte vinu inainte si de câte trei ori, pecandu noi avemu si alte clase de locuitori in Transsilvania, ale cároru interesse. inca nu jóca o rola mica, de exemplu oierii si baiasii (minerarii.)

Avemu o clasa de oieri, care póta economia de vite fórté insemnata, cari intorcu milliône, si leaga unu comerciú intre productiunea din Oriente si fabricile mai din tóta Germania— de totu importante.

Eu socotescu, ca acestu interesu inca n'a trebuitu sa fia ignoratu cu totulu. Asemenea baiasii, cari scotu milliône din fondulu pamentului, de ce nu suntu acesti'a reprezentati in operatulu minoritatii? Mai incolo amu disu, ca eu nu găsescu nici o proportiune intre clasi. Sa-mi spuna mie Dlu referinte alu minoritatii, pentruca a fipsatu numerulu proprietariloru mari tocm'a cu 22. si nu 21. ori 23. de deputati? Sa-mi spuna ce cheia si-a luat u la fipsarea numerulu deputatiloru tieraneseci si orasienesci? Anevoia -mi va dá o cheia rationabila.

Asiá dara nefiindu operatulu perfectu, neavendu elu o basa statornica a proportiunii ori altu caracteriu lamuritu, nici decátu eu nu me potu alaturá lánge elu, ci din contra vedemu, ca in principulu, care l'au luat u regimulu in proiectulu seu, se gasescu tóte aceste interesse reprezentate, care le-a specificatu minoritatea, pentruca aci este reprezentantia si acest'a contine ori ce felu de interesu, si déca la alegere s'aru intemplá niscari defecte, adeca unele séu alte interesse nu aru fi destulu de reprezentate, atunci avemu institutul de regalisti, cari sa ne scóta din perplesitate si sa aduca unu ecilibru si o proportiune intre deosebitele interesse de reprezentantia. Asiá dara eu, Dloru, gasescu proiectulu regimului de fórté bine nimeritu si in compositiunea s'a de totu norocosu.

Reflessiunea unui deputatu, ca proprietarii mari se calca prin censulu de 8 f. v. a. nu stá, pentruca resultatulu a aretatú, ca s'au alesu in Transsilvania dupa censulu de 8 f. 50 de proprietarii mari, cari numai de aceea lipsescu de aci, ca nu au voitu sa intre in dieta. Asiá nu trebue sa avemu asiá mare grija de o clasa, care prin legea acest'a destulu s'au reprezentatu, si póte mai bine decátu cum vré minoritatea. Afara de aceea, proprietarii mari voru aflá refugiu si in institutul de regalisti. Asiá eu me alaturu lánge proiectulu regimului cu schimbările stilistice ce le-a aflatu comitetulu dietale de trebuintia.

Si a b i i u in 15/27 Augustu 1864. Dupa câteva zile calde si frumóse, de alaltaeri incóce fruntea cerului iara e plina de nuori, si tempulu s'a recitu insemnatu. Inca o ninsoóre complita, cá cea de acumu 2 septemani la munti, si oierii nostri, precum se scie toti Románi, suntu ruinati pe o multime de ani inante.

Offe n b a i'a 8. Augustu 1864. Multu Onorate Domnule Redactoru! Nu putina intristare ni-au cuprinsu citindu impartasirea corespondintiei T. R. din nr. 59. sub semnu x. carea ue face cunoscuta nepasarea unoru membri románi dela diet'a tieriei: ca adeca pentru interesse private paresescu siedintiele dietale: eara altii ca le cercetéza numai camu 1/2 óra pe finitu,* s. a. prin urmare— candu se pertracteaza unele cestiuni de viétia nationala, dela cari depinde ferircirea in venitoriu, prin absentarea aceloru dd. deputati devenindu Románi in minoritate, prea lesne s'aru templá a se decide contra dreptelorú nóstre asceptári ce le avemu dupa egal'a indreptatire.

Apoi intristarea nóstra se maresce si mai multu pentru o nepasare cá aceast'a din partea a celoru D. D. Deputati, candu ne aducemu aminte, cáta ostaneala si lupta neau costatu pre noi alegerea loru de deputati: si apoi increderea nóstra ce amu pusu in zelulu patrioticu si nationalu alu D-loru asiá de putinu sa-lu pretuiésca! Noi am dori, cá d. corespundinte sa binevoiesca, a osebi specificu numele acelorú D. D. Deputati, cari pertru cuvióse si neincongiurabile cause au absentatu, de cátra acei nepasatori; cáci departe de noi sa fia a imputá, séu a si cugetá ce-va contra a celoru prea demni dintre D. D. deputati, cari in luptele cele grele si-au struncinatú sanatateá, pentru a carei'a reintregire au fostu nevoiti a se curá pela báii, séu si accia, cari de oficiu insarcinati, au fostu siliti a absentá: ci pre acei dintre D. D. Deputati amu dori ai cunosce, cari nici prin nepotintie fisce corporale, si nici prin oficiu n'au fostu impedecati de a luá parte la siedintiele dietale, nu si-au implinitu missiunea de ablegatu dietalu, pentru cá alta data, candu va mai fi trebuintia a se mai alege deputati la diet'a tieriei, sa-si cunosca natiunea pre barbatii sei. Unu alegatoru.

Cosio c n'a, Opidulu Colosiu, 6/7 1864.

(Continuare si capetu din nr. 62.)

Acumu sa revenimu la obiectu. Esamenu s'au tinutu in biserica, care erá in frumsetiata cu ramuri verdi, cu o coróna mare, in locu de policandru, de flori de câmpu si gradina impletite astfelu, incátu reprezentau anume cele trei colori nationale románe.— Asemenea cununi din flori alese de gradina erá puse si pré mésa inaintea P. Protopopu si d. Jude primariu, care tóte in sa numai energiosulu si zelosulu nostru tineru Invetiatoriu Vasiliu Metea le-au efeptuitu.— La 2 óre veni P. Protopopu insotitu de antisti'a scolara, si de alti fruntasi ai poporului la Biserica, unde seolarii, in numeru frumosu presté 30, in frunte cu Invetiatoriulu, impreuna cu mai toti parintii scolariloru si unu numeru frumosu de poporeni si poporene erau intru asteptare. Dupa usuatele rogatiuni, sosindu si dela Incl. Magistratu, care si oficiose a fostu revviratu On. D. Jude primariu Andreiu P e t h e, insotitu de d. Notariu magistratualu si de Curatorulu nostru primariu, si ocupandu-si locurile destinsé, se incepú esaminarea din obiectele prescriése.— Respunsurile au fostu preste acceptare multiamitóre, asiá incátu la toti, dar mai alesu parintiloru li s'au castigatu o bucuria mare; eara zelosulu Invetiatoriu au seceratu laud'a mai mariloru sei, a parintiloru si a toturorú ascultatoriloru.— Frumosu lucrú erá, candu audiai, cumca atátu pruncii cátu si fetitiele, cari sciau bine ceti, nu numai dupa litere, ci chiaru si dupa intielesu, analisau tóte cuvintele, ce se poftéa. Multi prunci ba si prunce au invetiatu a ceti si maghiarésce si nemtiesce.— Asemenea din Catechismulu micu si Istori'a biblica, pruncii si pruncele cele mai mari scieú respunsurile bine si dupa intielesu. Cetirea propusa dupa ABCdariulu d. prof. B o i u a multiamitu pre toti.— Candu veni treb'a la computu, care de cátra cei mai inaintati dupa tóte 4 speciele se sciu face bine, atunci sculandu-se d. Jude primariu, si ducendu-se lánge tabla, spre a se convinge si mai de aprópe despre esecutarea operatelorú, intorcendu-se cátra publicu dise magiarésce: „Mai multu nici in a IV. clasa normala nu se póte face“. Asemenea s'au esprimitu si pentru scrisóre, care de cátra cei mai inaintati erá facuta si in celelalte doué limbi patriotice.— P. Protopopu sciu, cu ocaziunea respunsuriloru, a convinge pre parinti despre folosulu invetiaturei; cáci candu ori care pruncu séu prunca respundeá, indata chiámá si pre tatalu-séu mama-s'a si intrebá, ca bucura-se de fiulu séu fiic'a s'a—séu le pare reu ca l'au datu la scola? si apoi cá sa le arete, ca care scie odata ceti, póte sa cetésca ori in ce carte, aducendu la mésa mai multe cárti bisericesci si dandu la prunci si prunce se cetésca, cari firesee, ca scia ceti si in acestea—atunci parintii oftá de bucuria, apoi intre lacrimi se re'ntorceá multiamindu lui Ddieu, ca au ajunsu vremea de a-si potea vedé fiii in starea acest'a.—

*.) Acest'a de siguru d. Coresp. n'a luat u in intielesu literalu. Red.)

Esamenul s'au finitu cu cantări bisericesci și naționale, apoi au urmat mai multe cuventări. Asemenea au cuventatu și P. Protopopu, și au multiamitu scolarilor pentru răspunsurile lor cele bune, pentru bun'a lor portare și pentru stradan'ia pusă intru invetiatur'a predata, poftindu-le binecuvântarea cerésca, că crescendu cu vârsta și cu întiepciunea sa póta fi, că crestini buni și patrioti adeverați, spre bucur'ia și mangaierea parinților.— Apoi întorcendu-se către parinti, díse: ca aru fi de prisos a le mai vorbi despre folosul scólei și alu invetiaturei, fiindca despre acést'a densulu li-au vorbitu, și i-au convinsu; numai atât'a doresce a le mai spune, că parintii, cari si-au tramisu regulatu pruncii la scóla, — totu asemenea sa urmeze și pe venitoriu; eara cari ori din ce cauza nu si-au tramisu regulatu la scóla pruncii, sa se silésca pre venitoriu a-i tramite regulatu; căci numai asiá se voru poté bucurá de scopulu scólei etc.— Au multiamitu invetiatorului pentru energiós'a și zelós'a s'a activitate intru corespunderea acurata la tóte detorintiele sale, — și l'au animatu, că și pe venitoriu astfelu sa lucre, nevitandu-se nici la greutățile, ce are a întempiná pentru implinirea chiamárei sele cu moderat'a léfa de 100 f., alt'a nimicu, precum și pentru nemultiamirile și indaratniciele unoru parinti.— Asemenea au multiamitu Antistiei scolare pentru ostenelele aduse intru sustinerea scólei etc.— In fine a multiamitu și d. Jude primariu pentru pacient'ia ce au aretatu către toti, fiindu bunu a ascultá dela inceputu pâna 'n sfarsitu,— precum și pentru grabnic'a și energiós'a conlucrare și asistent'ia, ce o-a datu pentru scól'a nóstra in decurgerea anului, apoi i-lu rogá, a nu-si trage nici pe venitoriu energiós'a s'a activitate. Pentru aceste au multiamitu și D. Jude in limb'a magiara, P. Protopopu, — și i-au poftitu dela Ddieu întregimea sanetátii și lungime de vietia, că sa póta pastori turm'a siesi incredintiata la multi ani, conducandu-o la limanulu fericirei.

In fine multiamindu P. Protopopu publiculu pentru bunavoint'ia de a luá parte la acestu esamenu, — și priimindu dela toti repetite: Sa traiésca! dupa 6 óre ne re'ntórserámu fia care la casele nóstre plini de multiamire și bucuria, remanendu in inimele nóstre o memoria placuta. —

Ce se atinge de energiós'a activitate a tinerului nostru Invetiatoriu pedagogu, numai atât'a trebuie sa mai adaugu, ca audíndu-se despre portarea lui acést'a, i sau adusu spre invetiatura și din altu Protopopiatu prunci și 2 fetit'e din comun'a nóstra de alta naționalitate.— I. Cheschiu.

Principatele române unite.

Dintre actele mai din urma ale guvernului cá ce e mai insemnate inregistrámu urmatoarete:

In urm'a raportului consiliului ministrilor din 4 Augusta Domnitoriulu au aprobatu suprimerea sectiunei d'antáiu, a reclamantilor, a curtiei ee cassatiune; prin acést'a nu numai se simplifica și se accelereza cursulu justitiei, ci și tesaurulu publicu se face o insemnata crutiare.

La propunerea ministrului interimalu de finantie Domnitoriulu au priimitu unu proiectu de lege pentru infiintarea unei casse de deposite și consignatiuni, și a dispusu trámiterea lui la consiliulu de statu spre studiare.

O a trei'a institutiune fórte folositoare vedemu formandu-se in orasiulu Giurgiu, unde s'a creatu o societate cu numele „Mantuatoriulu“ pentru asigurarea pe Dunere a bucatelor, oleiilor, seurilor și altoru marfuri. Capitalulu sotietátii face 40,000 galbini in 200 actiuni de câte 200 galbini. Nici unu actiunariu nu-i este iertatu a avé mai putnu decâtu o actiune, nici mai multe decâtu 10.

„Dembovit'ia“ afla, ca d. Steghe, care fusese dusu in Europ'a apuséna, pentru de a angajá unu imprumutu pe sém'a statului, se va re'ntórce cátu mai curendu in tíera, dar, dupacumu se scie celu putnu pân acum, fára rezultatulu doritu.

Prospectu politicu.

In politic'a esterna mare seceta. Afara de visitele monarchilor: a regelui din Spania la Parisu și a Regelui din Prussia la Vienn'a, nimicu mai insemnatu. Lánga aceste, visite, care se interpreteza in felu de forme, jurnalele franceze spunu, ca Napoleonu va cercetá pre regele Belgiului in 26 Augustu la Ostende, și cu acea ocaziune se va intalni și cu famili'a regésca din Württemberg. (Dupa scirile mai nóue aceste planuri se demintiesce prin foile oficióse.)

Printiulu Fridericu Carolu din Prussia (fostulu comandante alu armatei prussesci in batáile germano-danese) se pregatesce a plecá din Schleswig cu 25000 feciori spre Berlinu.

Din Greci'a de astadata nimicu, decâtu o schimbare de ministeriu.

Mare sgomotu facú in lume dóue impregiurári religiose!

un'a silirea unu tineru Israelitu din Rom'a, a trece la religiunea romano-catolica, alt'a conflicte fórte serióse intre romano-catolicii și protestanti'a din Iri'a, cari degenerara și in atacuri sangeróse.

Negotiatunile diplomatice intre cabinetele din Vienn'a și din Berlinu curgu mereu, fára in sa de a fi dusu pâna acumu la vre-unu resultatu. Diferinti'a se pare a fi aceea, ca pe candu Austri'a doresce o resolvire definitivă a cauzei ducatoru Schleswig-Holstein și Lauenburg, pe atunci Prussiei i-aru placeá mai bine, a tiné lucrulu inca cáta-va vreme incurcatu.— Destulu atât'a, ca deschiderea conferintieloru de pace din Vienn'a iar s'a prorogatu.

Regele din Spania a priimitu in 21 Augustu o depesia, prin carea este chiamatu a grabi cátu se póte cu re'ntórcerea sea, căci astfelu pretinde positiunea politica a tíerei, carea se vede a fi cercetata de agitatiuni politice serióse.

In Poloni'a inca n'au incetatu de totu convulsiunile revolutunare. Din Cracovi'a se scrie, ca fiindu ocupati la secere vre-o 50 soldati (lucru indatinatu, prin care se suplinese lips'a lucratorilor) la amédi, punendu-se sa dórma, fura atacati d'o banda de insurgenti, carea le luá puscele puse piramida și macelari vr'o 15 dintr'ensii.

Imperatuluru rusescu, care erá sa faca o calatoria prin Poloni'a, s'a lasetu acum de totu de planulu acest'a; caus'a se crede, ca suntu incercárele cele mai nóue ale insurgentiloru poloni de a re'noi revolutunea.

In Herzegovina s'au intemplatu conflicte sangeróse intre Turci și Crestini. Turcii voira a radica ici colesa case de paza, ceea ce Montenegrinii nu voira a suferi. Revolt'a se aprinse deodata in dóue locuri: in Colasinu sub Stoic'a Cerovic, și in Zubci sub cunoscutulu voivodu Luc'a Vucalovic.

Nr. 13—3 Escriptiune concursala.

In alt'a Cancelaria regia a Transilvaniei a binevoitu prégratosu prin pré in alt'a resolutiune din 4 Maiu a. c. Nr. 829. a concede in principiu redicarea unu Gimnasiu greco-catolicu inferioru in opidulu Nasendu. Totodata a concessu definitiv'a reorganizare a scólei principale gr. cat. din Naseudu și a celoru triviale române din Sagr'a, Telciu, Sangeorgiu, Prundu Borgoului și Monoru.

Acum deodata suntu de lipsa la Gimnasiu doi professori, și la scól'a principala 4 invetiatori și 1 adjunctu.

Pentru fiacare professoru de gimnasiu, dintre cari unulu va fi totdeun'a și directoru, este statoritu unu salariu anulu de 600 fl. v. a., pausialu de cortelu 60 fl. v. a., ear directorulu mai percepe 100 fl. remuneratiune și 40 fl. pausialu scripturistichu. — Pentru unulu din cei 4 docenti la scól'a principala, dintre cari unulu va fi totodata și directoru docinte, cari cunoscenduse deplinu apti pentru portarea oficiului de directoratu și ambitiunandu acestu postu, au a-si esprimá dorinti'a loru in relativ'a cerere, pentru a se poté luá in consideratiune. Naseudu in 18 Iuliu 1864.

Din partea Comitétului fonduriloru scolare din districtulu Naseudu. Grigoriu Moisiu m. p. Vicariu eppescu foraneu.

Nr. 17—3 EDICTU.

Prin care Mari'a Georgie Comanu din Feldiór'a, Districtulu Brasiovului, care cu necredintia au parasitu pre legiuitulu ei sotiu Andreiu Dragosiu din Vladeni, fára a se sci loculu aflárei și modulu petrecerei sale, se provóca prin acést'a, cá in terminu de unu anu dela datulu de fatia negresitu sa se infatisieze inaintea scaunului protopopescu subscrisu, pentru-ca la din potriava, processulu matrimoniale asupra-i pornitu, se va otari și fára de elu in intielesulu ss. Canóne bisericesci.

Brasiovu 10 Iuniu 1864.

Scaunulu protopopescu gr. res. alu Tractului Brasiovului II. cá foru matrimoniale

I o a n n P e t r i c u m. p.

Protopopu.

Nr. 18—3 Anunciu.

Subscrisulu a coloratu unele esemplare din

Cart'a Transilvaniei de Fetti

Dupa impartirea cea nóua politica, proiectata de in regimulu, si le ofere onoratoriloru cititori de jurnale spre mai usiór'a intielegere a pertractárilor, ce voru veni in curendu la desbateru in Diet'a transsilvana.

1. esemplaru impreuna cu prospectulu tiparitu costá 2 fl.

S. Filtsch,

tipografu și librariu in Sabiiu